

manaxi rēmai xi ha topraoheni, yanomami “professores” tē pē manaxi xoaihe, inaha ya puhi ha kuni (seduc) pē ã ha wayomamari heni “padre” peni. “Secoya educação” tē mapramai xi ha topraoheni yanomami “professores” inaha kamiyē yama ki puhi ha kui pexiomi “missionário” pē curso pē hami. Ai tē ã kōw missionário peni napē “caboclo”. Pē xiro hikarimomaihe yaro. Escola pē hami yanomami “professores” tē pē mapramai xi toprawehe, inaha tē kua yaro Bicho Açu urihi teri tē pē hui pexi omi. “Secoya Educacao” ya tē kai mapramai pexi omi yaro “padre” ya pē pehetia praimi. Nomohori Secoya pē a xomi wayomai xi toprawehe, inaha taeni Secoya ya pē a huamai pexi omi.

Manoel Ironasiteri

Assembléia da COJAB_Manaus-AM

Awei ei tē ano hami ya huma Manaus hami yarē kuanowei ya tē wāha no wayoai weti naha yarē kuanoei ihi ya tē wāha no wayoai kure.

Ipa a yahi ha ya hapa rē humowei yatē wāha no wayoai kure.

Ipa a yahi ha ya hapa rē hunowei yatē waha nowayoi “padre” pēni ware nakamahe , encontro dos professores indígenas ai tē hora tai he tao ya puhi kuma wa kui ihi tē kuonomi.

Iha salesiano pēni wamare ki kã koanomihe naha taeni yama ki mopreama ohiaro inaha taeni Benjamini wamareki komarema táxi ahami wamare ki komarema Benjamini wamareki komarema pruka kamiyē ya huxuoma “padre” pēni ware a payerimanomihe. kuwē yaro ya huxuoma ya mori huxuoma kui José Augusto arē kuini wamare ki payerimana coiab teri peni wamare ki payeriprarefahe yaro ya huxuonomi. kuwē yaro “padre” pē iha yaria hui koomi; kuwē yaro ya pē nohi warirema pei pē nasi ha yaria hui koomi ihi pē pruka nasi ha yawaria huo kōomi.

Vicente Ironasiteri

Eema Visita ao Ixima

Ixima hami yarēhupērei rēi inaha yatē taakurarema yanomami pēriami pēni escola atietimai makuhei. Escola a yai tietipraimihe pēriami pērē kuini aluno escola ahami aluno pēximaima kuhei, aluno pēni

pēahuaimihe ihrupērē kui pēnui pē rēkuini o pēhēi rēxo pēximaimihe. Escola a hami kuwē yaro aluno p yaro aluno pē porukuwē ai tē miharuha, pē kuami ai sala ahami ai pē kua, ai sala ahami ai pē kuami, inaha tē kua, yaro o professor yanomami a napēyoma axo pē pruka huyuo awai aitewaha inaha aitekaikua horohopi tēkipiwaha kupia inaha tē kua Ixima tēxo Bicho Açu tēxo tēkipiwaha kupia. Ixima tēni nii pē toai pukimahami pē ahii yaro Bicho Açu tēni missão hami nii pē kaitoai pē kai ohii yaro hikari tēkapē manaxi pē yēimihe yaro pē manaximohi, inaha taeni pē ohii tē pē rē ohimai weei tē totihitawēmi.

Hipólito pukimapuweteri

Visita ao Kona.

Konapimateri pēni escola a puimihe peheri pē xiro hui wayumi.

Konapimateri troca tēpētai xowawahe yanomami Venezuela teri payēkē hami tēpē hui hiima pē yupVmahe topēpēxo tēpē yupēmahe.

Wao pē yuahēriihe hapoka pēxo tēpē yuahēriihe watota pēxo tēpē yuahriihe korea pxo tēpē yuahēriihe siparo pēxo tēpē kã totihitawē, troca tēpērē tamowei tēkai totihi.

Adriano Pukimapuweteri.

Remanejamento das Turmas

Kamiyēni aluno yapē waha tai kure a r e m a h a p a yutuhami ai pē aluno rē kuonowei ihi pē puhi hataroni ai hirarewē tēiha yapē hipēkema. hi tēhē ai p aluno rukē a korayōma ihi pē

puhitao hai okōo maikē tē waiha pē puhitao koo tēhē inaha yapē ta aikopē. Ai pē aluno rē rukērayonowei hei tēhē pruka pē kua koakema. Opisi tēpē wāha xirokãiyuai he hirarewē nahi hapēkuo yaro pē puhi xirotoprarou. Wai ha pē puhitao.

Emerson Pukimapuweteri

Awei! 4ª Conferência nacional de Saúde Indígena.

Nº 09

02/06

4ª Confêrencia Nacional de Saúde Indígena

Reunião de Pactuação do Convênio

Dificuldades enfrentadas pelo Programa de Saúde da Secoya

Escola

Visita ao Kona.

Visita ao Ixima.

Importância dos Cursos de Formação para professores Yanomami.

Remanejamento de Turmas

T D e 2 7 a 31/03/06

Tēhē Goiânia tē hami 4ª Conferencia Nacional de S a ú d e I n d í g e n a yamatētama Hapa Brasília hami yamaki

kōprarioma harika yamaki kōprarioma ihi yamaki ha kōpraroni “heliporto” aha wamareki pē rakemahe iha wamareki ha pērakiheni “FUNASA” tē sipoha yamaki roaxoakema iha yamaki kokamoma iha napē pē waropraama ai indígena tē pēxo tē pē waroprarema yamaki ha orini sipoha iha sipoha yamaki notaoma.

Inaha “FUNASA” pē hapa kuma aweeio wamaki kōpema hei tēhē wamaki no tao waiha “14h” tē he ônibus a hami wamaki huhēripē pē xomi kuma inaha pē ha kuni sipoha yamaki ohiri rota omã peripo yama xi preatima pruka yamaki yai ohirayoma yamaki kã huxuoma yamaki ohiri rotaa yaro yamaki pruka maharixipi weekēpraama yakumin horehehami wareki nakaa riyē remahi yakumi horeheha yamaki miyākã prao piyēoma iha tē 14horas kema inaha taeni yamaki âhama exi tē ha wama tē pē iyaimi kuma awei waiha wamaki iyapē pē kuma “ônibus” a hami wamaki koāyorupehe wamaki iyapē pē kuma pēha kuni yamaki no taoma 14:30, tē hē “ônibus” a kukeyoruma yamaki iyai mihurayoma restaurante a hami ihi yamaki ha iyarini “ônibus” yama a no taai kōoma ai “Goiânia” tē hami yamaki riyaha ruhē rini 14 horas tē hē wamaki huhē ripē tēpē kuma makui tē hayukema. 4horas tē hē “onubus” a kukeyoruma ihi aha kuikiyoni “Goiânia” tē hami yamaki huaxoarayoma wiyate.

Goiânia tē hami 8:00horas tē ha yamaki kōprarioma mititiha hi yamaki ha kōpraruni restaurante tē hami yamaki iyai

mi ukua he toreaxoakema hi yamaki ha iyarini “hotel” a hami “quarto” tē pē resolver mai piyeomahe iha yamaki rotao piyēo heharuma yakumi tē pē ha waikaheni yamaki kurarioma hi yamaki ha kuraruni tē pē reahumou xoaoma suwē pē hãk heharuu xoaomahe.

Ihi tēmi ha harurini mahu yamaki he wiyai hēama hi yamaki he ha wiyarini yamaki posiprao henaoma reunião tē hami.

Yamaki pruka yāmou henaoma yamaki kã pauximou henaoma komi totihi yamaki pata kuoma.

Mesa a ha “FUNASA” pē kã kuoma ai “indígena” tē kã tikēomi hetuoma “saúde” tē wāhano wayoamahe kama tē pē urihipi hami “saúde” tē wāha no wayoamahe kamiyē pē maki ihami “saúde” tē rē kurenaha inaha tē pē rē kuprawē mihetui ihi tē pē waha no wayoamahe “FUNASA” pēni dinehiro pē hipēi rē mahei ihi tē pē waha no wayomahe.

Prefeitura tē pē hami “FUNASA” tēri pēni dinheiro ki hipēi xitotihi taomahe Município tē pēni “saúde indigena” tē kã popehe naha “FUNASA” pē kuma. Inaha pē kuuha tē pē ã huoma mã “Município” tē pē hami “saúde” tē kuo tē tē totihitawēni tē pē kama kuikē hei tē he tē totihi inaha tē kuopē tē pē kuma. Inaha tē kuwēnaha “Tupinambá” teri pē ã huoma mã “Município” tē pē hami tē pē totihitawēni “Bahia” tē hami tē toproimi “remédio” pē peheri kuami tē pē kã pērapēramaimihe tē pē kuma yamatēpuhiimi tē pē kuma. Inaha taeni “FUNASA” yama pē mori

Colaboradores:

Carlito Iximauteri.
Zé Gadilha Xamatauteri.
Chicão Pukimapuweteri.
Daniel Ironasiteri.
José Ironasietri.
Cláudio Pukimapuweteri..

Marielza Pukimapuweteriyoma.
Manoel Ironasietri.
Vicente Ironasiteri.
Hipólito Pukimapuweteri.
Adriano Pukimapuweteri.
Emerson Pukimapuweteri.

Diagramação:

Gabriela ni kōputator tēki wanowano pesi taprarema

Fotos:

Arquivo fotografico Secoya

hoyama “FUNASA” yama p ë w ã h a m o r o mapramama makui ai tē pēni pē noxi imapomahe. Inaha yama tē mori taprama “Secretário de Saúde Indígena” inaha yāma tē wāha taai xitotihitaoma ma kui ai tē pēni pē noxi ipomahe yētuhami “FUNASA” pē kuoma makui tē topromi xoa tē pē kuatarou ma kui ai tē pē rē kui maã “FUNASA” tē totihi ai tēpē kua tarou he yatima.

Ihi yama tē noha watē prarini “Boa Vista”hami

“proposta” yama tē pē rē tanowei hi yama tē pē “aprovar” mai piyēoma tē pē “aprovar” remahe porakapi avião itorewē “poço artesiano” pē kã “laboratório” a kã equipamento tē pē kã ihi ei tē pē pruka “aprovar” hemahe.

Ai tē pē ihami “estrada” pē rē kuprau hami “ambulância” pē kã “bicicleta” pē kã ihi ei tē pē pata “aprovar” mai haikomahe. “34 Distrito” pē kua ihi “Distrito” pē kutarenaha “indígena” tē pē pata kutaoma “Rio Quente” tē ha iha mau u kã yopi makui marōha pē huu inaha taeni napē pēni “Rio Quente” uwaha yuwaihe pei u yopiha hawē harino u kuwē ha u wāha yuwaihe.

Carlito Iximauteri

Encontro de Pactuação em Boa Vista RR 05/04/2006

Tehami kohenio tutetute yama āwāha no wayoatayoma 5/4/06 tehami Fatinha yama awā wayomama Pólo base pewāhã re kui posto pewāhã inaha taeni quatro yamapewāhã takema marauiá uhami padauri uhami kã três pewāhã kã kukema Ajuricaba teri pe iha mahu Araca hami kã mahu yama a takema inaha taeni nove pólo base pekuprarioma ihi yamate pe wāhã nohā wayoarini hemeyo hiperewe yamapewahã no wayoama xapono pehami porakapi pe kupramope yanomami trinta pe kukema

hemeyo hiperewe peno kōāmai tireheheopehe pere hotewei pere tutewei peno kã kōāmai tireheheopehe Funasa peha kōpōni yama

peāwayo m a i piyeoma . Hapa nouhutipi mirewe tehami xopono yamape m i m a i parioma

Parawa yamaupe nouhutipi mimai parioma. Iha yapewārima papeo yama siki wārima peāhuoma yama siki hōrā kuonomi makui ya kiāhe yatioma pexi imioma yaro peāhe kã yatioma yakumi yāmaki huxuoma yaro secoya teriperiyā ma āma técnico periya kōā prama kama funasa peha paxipi ximiamai puhixoaoma Inaha tehōra taiha textomamahe kama funasa peni kirekorenowehei ekiriā kōāmaixoa mahe pruka dia/20/4/2006 tehami ihite hayukeiha napeperiyā kōāmahe hehoromarewe perekui.

Aiteā convenio tutetute tehami peāhuopiyeoma dia 18/5/2006 tehami convenio teasinaōpe. Inahapekuma yete wāritiaprmahe pruka yamaki puhiohahaoma .Silvio ayaihuxuototi hioma āwaheyatioma huxuo yamaki kōō heyatioma patayōma teāheyatiomayaro kohotenato hexionau yama a nakaa piyerema Hamiru awaharekure yama a wariipiyeoma . Yiêru ai wamaki taeprai yamaeki kuma ,Inaha yamaki kuuha awāhurayoma awei pepuhi owahaomai yataeprai akuma dia 20/ 04/06 teha wamaki notao akuu xoaoma .Inaha akuuha isitoripi yamaki puhi totihitarioma .Awei yaeki āhuoma ,inaha yamaeki kumahe nape totexi yaeki hapa kumahe exiteha inaha wamakuu yanomami yamaki nopreaai yamaki kuma kōtā pruka pe kuayaro yamaeki kumahe , kamiye yamaki iha kã wamare kino kã kōamapehe yamaeki kuma.

Awei eite onirekui teā tahirihe kutaope .

Carlito Iximauteri .
Zé Gagadilha Xamatauteri.

Dificuldades enfrentadas atualmente pela Secoya setor saúde.

Kuikē kamiyē AIS yama kir kui yama ki puhi oahaw mai Funasa teri peni papeo siki ka karo praimiheha. Kuikē hei a peripohami yama sikinotapou papeo yanomami yama kixo e napē técnico de enfermagem da Secoya.

Kamapēriomi eheni pē kōa hai kirema kamiyē yamaki yahipi hami pēriomowei. Kuik kamiyē AIS yama kini kamiyē yamaki yohipi hehoroo.

Ihi makui waritiwē makui kamiyē yama kire pri praihami pē Posto hami Remédio pē kuprawē yaro ihi yama pē kã hikarimou Posto pē hami.

Yanomami pēmakini pēmatē totihitaprou no tapou ropohatao no tapau.

Chicão Pukimapuweteri.

Awei hapa inaha tē kua funasa urihi teri pēni dinheiro pē hi pē ai mi he yaro tē wari ai he kama funasa urihi teri peni dinheiro pē no xi xomi ima pouhe yaro funasa pē nasi nomotahawaro dinheiro pno xi xomi ima pouhe yaro funasa urihi teri pni kamiyē yamaki xapona pi ha ai funasa teri a kopei tē hē pei pēma pē ria xēpē pē mai saúde tē wari a ma he yaro inaha taeni kamiyē pēma ki huxuo yaro pēmai napē pē rē kui pē wariarema he yaro .

Alwei inaha tē a oni kutaoma.

Alwei ai tē a oni pēmai hehoromarewē tē a oni tērē wariare no wehei Secoya tē wariaremahe yaro kamiyē

pēma ki rē kui pēma tē ki huxuo yaro kamiyē pēma ki xapono pi ihami pēma ki payeri pou totihio mahe yaro kamiyē pruka pē maki huxuo totihia yaro pēmai napē tē pē rē kui ya pē no pexi ri taai yaro.

Daniel Ironasiteri

Awei wano wano arē kui ya oni prarema wama ā tai waiki.

Awei hapa inaha tē kua saúde pēmai teri kui tē yai waritikema yaro kuwē yaro ya puhi yai ahawē no motahawē, (Funasa) teri pē waritini (saúde) pē mai tē yai wariamahe yaro.

Kuta eni kama funasa teri pē watini (secoya) teri a oho tamomai mão tēhē kama funasa teri pē rukēi he yatio tēhē wamaki puhi yai moyawrayou kama funasa teri pē wati iha wamaki puhi moya wēo mao tēhē.

Kama funasateri pē watini ēhē saúde tērē kui tē tomimai hāto ohe tēhē wayai nomaai hai kirayou.

Kuta eni koki pi wamaki yai kukei Ais professor inaha kutarenaha yamaki puhi kã yai kui kutaeni pē mai saúde tērē kui pēma tē noa yai preamai.

Alwei inaha t kuta oma ai wamaki puhi kuwē tēhē ai wanowano wamaa oniprai.

José Ironasiteri

Escola (hiramorew nahi)

Awei hiramorewē nahi rē kui, totihitaaprai makui, yaa henaki kua tikoa ha, ya huxuo. Nap nahi ma kui henaki kua yaro. Napē yaa henaki yai kuo tēhē, ihi tēhē yai totihi. Kuwē yaro ya huxuo.

Hiramorēwē nahi wāha yai tawē makui, yoa henaki napēo diferenciada a wāha kua.

Yanomami yamaki hirarewēni yama tē pē hirai tēhē, napē pēni wamareki xiro tietimaihe, inaha taeni totihitawē; pē mixi horuu mi koahērii tēhē, yama tē pē kope prai haiki.

Kuikē alunos pē rukēi xoawē, pē kokaprou tēhē 76 pē kua, ai pē kã patai xoawē, pē ouxoa. naha taeni 210 yamaa pou, hapa 180 yama a poma.

Mariais t p no ho taomi Socorro ni tē pē xiromai terra dos homens da Holanda e Suíça epēni ki dinheiro hipēihe.

Cláudio Pukimapuweteri.

Importância dos cursos de formação para os professores yanomami.

Awei hapa yari hurayonowei curso de computação tē hami ya hapa huma, ihi ya tē hapa taprarema ya peripe taprarema. Ihi yatē noha watiprai ha haikironi, Ajuricaba hami ya hua piyērayoma makui ya mi wērēi

mi yapaomi catapora ani a yuanomi yaro ya koo mi yapaoma. Ai tē curso hami ya hui kooma Roraima tē ha iha tē curso tamahe CCPY teri pēxo, , tē tamahe. Ihi tē curso maprou tēhē, ai tē kã nomarayoma. Ihi tēha nomarini yama ki koo xoaoma yama ki kirii yaro. Ihi tēhē ai tē curso hami ya hui kooma Bicho Açu tēha iha tē curso kuoma iha yatē tai kōoma. Iha yatē wari tiararema napēyoma hiraremi pēmi wērēo haikiokema yaro kuwē yara yatē totihitaaprami.

Ai tē curso hami ya hui kooma napē pē yahipi hami iha tē curso kuoma. Napē pēni tē curso tamai koomahe, iha wamareki r hiramowehei ha, waritiwē tē kupronomi. Ai yatē tapranomiiii pruka pē kã kuoma, ihi tē curso ha ya puhi tarayoma. Kuwē yaro curso tē rē kui yatē kui yatē waritiapranomi yatē yai totihiararema. Kuwē yaro, ihi napē rē pē yahipi hami tē curso kuaai koopē yanomami tē pē urihipi hami mai, napē urihipi hami. Awei, inaha tē kutao kuhi.

Marielza Pukimapueteriyoma

“Curso Awei! Kamiyēni “padre” urihi teri pē ihami” ya tē tai mi hetuo mai kē tē. weti naha ya puhi kui ha maoni “missionário” pēni (secoya educação) tē